

Sygn. akt II UK 296/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 lipca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogusław Cudowski (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Hajn

w sprawie z wniosku J. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 6 lipca 2016 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 30 października 2014 r.,

oddala skargę.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 30 października 2014 r. Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O. z dnia 12 marca 2014 r., którym - zmieniając decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w O. - przyznano J. K. prawo do emerytury w wieku obniżonym z tytułu wykonywania zatrudnienia w warunkach szczególnych (art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ustawy

z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity test: Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.). Sąd pierwszej instancji uznał, że zatrudnienie ubezpieczonego w Zakładach Sprzętu Motorowego „P.” w P. od dnia 5 listopada 1974 r. do dnia 24 maja 1983 r. na stanowisku tokarza-frezera, na którym obrabiał żeliwne detale do pomp olejowych, odpowiadało pracy w odlewniach staliwa, żeliwa i metali nieżelaznych wymienionym w zarządzeniu nr 3 Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 30 marca 1985 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu hutnictwa i przemysłu maszynowego w wykazie A, dziale III pod poz. 21, 22 i 23 oraz stanowisku określonym w dziale VIII pod poz. 3.

Uwzględniając apelację organu rentowego, Sąd drugiej instancji wskazał, że stanowisko frezera-tokarza nie zostało wymienione w wykazie A, załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Ubezpieczony nie pracował przy odlewaniu staliwa, żeliwa, metali nieżelaznych i rur (Dział III, pkt 23), a tylko takie prace są wymienione w rozporządzeniu. Uznanie pracy tokarza-frezera maszynowo obrabiającego detale do pomp olejowych do prac wykonywanych w szczególnych warunkach stanowi rozszerzanie katalogu stanowisk wymienionych w wykazach rozporządzenia.

Skarga kasacyjna ubezpieczonego została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię i nienależyte zastosowanie art. 184 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach w następstwie wadliwej oceny, że praca w Zakładach Sprzętu Motoryzacyjnego na stanowisku tokarza-frezera obrabiającego żeliwne detale pomp olejowych nie mieściła się w zakresie wyznaczonym przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., § 1 ust. 1 i 2 oraz § 2 ust. 1 tego rozporządzenia i pkt 23 Działu III wykazu A - załącznika do tego rozporządzenia przez błędne przyjęcie, że praca wykonywana obrabiarkami (tokarką, frezarką) nie mieści się w normach tego wykazu, jako nie polegająca na odlewaniu żeliwa, oraz § 4 ust. 1 pkt 1 i 3 rozporządzenia przez jego niezastosowanie, mimo że skarżący odpowiada

kryteriom nabycia prawa do wcześniejszej emerytury przewidzianym w pkt 1 i 3 tego paragrafu.

Skarżący powołał się na to, że w rozporządzeniu nie wymienia się stanowisk, na których wykonywana jest praca w szczególnych warunkach, a jedynie wymienia w sposób ogólny rodzaje takich prac, co do których Sąd drugiej instancji wskazał tylko prace odlewnicze a pominął prace przy wykańczaniu żeliwnych odlewów (wykaz A, poz. 23). Stanowisko, na którym pracował zostało nazwane „operator maszyn do obróbki wiórowej odlewów żeliwnych” i wymienione w zarządzeniu Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach i szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu hutnictwa i przemysłu maszynowego pod pozycją 23 załącznika nr 1 nazwaną „wybijanie, oczyszczanie i wykańczanie odlewów”.

Wniósł o uchylenie punktu I zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, ewentualnie o uchylenie tego punktu i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu oraz zasądzenie kosztów postępowania w sprawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Trafny jest pogląd skarżącego, że nie należy do materii rozporządzenia wymienianie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w warunkach szczególnych, jednak pomija, że zatrudnienie w szczególnych warunkach ocenia się według przepisów dotychczasowych, do których odsyła art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 lutego 2002 r., III ZP 30/01 (OSNP 2002 nr 10, poz. 243) wskazał, że odesłanie dotyczy rodzajów prac, stanowisk, warunków uprawniających do wcześniejszej emerytury, o których mowa w § 2 ust. 1 rozporządzenia, stanowiącym, że okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w warunkach wyszczególnionych w wykazach A i B stanowiących załącznik do

rozporządzenia jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Treść wykazów stanowi odniesienie dla ustalenia wykonywania pracy w szczególnych warunkach także po wprowadzeniu ustawą z dnia 27 marca 2003 r. ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 56, poz. 498) definicji podmiotów uprawnień określonych w art. 184 ustawy, jako pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia.

Tworzenie w drodze wykładni prawa norm ustalających stanowiska pracy w szczególnych warunkach poza ustalonym wykazem, tylko ze względu na podobieństwo czynności wykonywanych na stanowiskach pracy niewymienionych w wykazach, jest niedopuszczalne. Właściwa jest jedynie taka interpretacja, którą zresztą przyjął Sąd drugiej instancji, że wykonywanie pracy w szczególnych warunkach należy oceniać według wykazów stanowiących załączniki do utrzymanego w mocy rozporządzenia w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2004 r., II UK 337/03, OSNP 2004 nr 22, poz. 392 i z dnia 20 października 2005 r., I UK 41/05, OSNP 2006 nr 19-20, poz. 306). Przyporządkowanie w nim konkretnego rodzaju pracy do określonej branży ma istotne znaczenie dla jej kwalifikacji jako pracy w szczególnych warunkach. Nie chodzi przy tym o pracę w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 czerwca 2004 r., P 17/03, OTK-A 2004 nr 6, poz. 57 i Dz.U. Nr 144, poz. 1530), lecz o wyodrębnienie tych prac o charakterze stanowiskowo-branżowym. Oznacza to, że przynależność pracodawcy do określonej gałęzi przemysłu ma znaczenie istotne i nie można dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały przypisane w tym akcie prawnym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2011 r., III UK 174/10, niepublikowany). Usystematyzowanie prac o znacznej szkodliwości i uciążliwości do oddzielnych działów oraz poszczególnych stanowisk w ramach gałęzi gospodarki nie jest przypadkowe i należy przyjąć, że konkretne stanowisko

narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w stopniu mniejszym lub większym w zależności od tego, w którym dziale przemysłu jest umiejscowione (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2009 r., I UK 20/09 i I UK 24/09, niepublikowane oraz z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10, niepublikowany). W określeniu rodzaju pracy uzasadniającej prawo do świadczeń na zasadach rozporządzenia chodzi wyłącznie o rodzaj pracy określony w § 4-15 rozporządzenia oraz wykonywanie jej na stanowisku przypisanym do działu przemysłu umieszczonego w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2012 r., I UK 549/12, niepublikowany oraz z dnia 14 marca 2013 r., I UK 547/12, OSNP 2014 nr 1, poz. 111).

Propozycja wykładni tych przepisów w sposób odbiegający od ich brzmienia i systematyki jest próbą zmiany ustaleń faktycznych, zresztą merytorycznie chybioną, gdyż nie jest trafne stwierdzenie, że ubezpieczony w ramach swoich obowiązków stale i w pełnym wymiarze czasu pracy był narażony na działanie tych samych czynników, na które narażeni byli pracownicy zatrudnieni w hutnictwie i przemyśle metalowym przy odlewaniu staliwa, żeliwa, metali nieżelaznych i rur. Dążenie skarżącego do zakwalifikowania jego pracy jako wykonywanej w szczególnych warunkach, skoncentrowane na dobraniu odpowiedniego przepisu do oceny charakteru rzeczywiście wykonywanych czynności, nie mogło się powieść. Sąd drugiej instancji prawidłowo odniósł prace tokarza-frezera w zakładzie branży przemysłu maszynowego, wykonywane przez ubezpieczonego do rodzaju prac lub stanowisk wymienionych w przepisach, do których ustawodawca odwołał się w art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Oceniając wykonywaną przez skarżącego pracę w odniesieniu do wykazu prac w szczególnych warunkach wymienionych w wykazie A, dziale III pod pkt 23 załącznika do rozporządzenia, nie naruszył wskazanych w skardze kasacyjnej przepisów. Odmowa zastosowania innych przepisów rozporządzenia (innych działów wykazu A) nie może być podważona ze względu na zakres logiczny pojęcia „rodzaj pracy”, którym posłużono się w rozporządzeniu. Skarżący nie ujął w podstawie zaskarżenia przepisów resortowych, zatem nie może twierdzić że Sąd drugiej instancji bezzasadnie zastosował do ustalonego i niespornego stanu faktycznego przepisy rozporządzenia, w których wymienia się tylko prace przy

odlewaniu staliwa, żeliwa, metali nieżelaznych i rur w hutnictwie i przemyśle metalowym w którym ubezpieczony nie pracował.

Mając to na względzie, Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną (art. 398¹⁴ k.p.c.).

eb